

NEXUS INSTITUUT

Katholiek Nieuwsblad

20 mei 2011

‘Kwantumfysica! Hahahaha!’

Fragment

Toen was daar opeens Yoel Gamzou (26). Een jonge Israëlich dirigent, laatste leerling van de belijdende katholiek Carlo Maria Giulini, en gegrepen door Mahler. Hij nam de *masterclass* over van de verhinderde Finse sterdirigent Esa-Pekka Salonen. Met een selectie uit het Concertgebouworkest nam hij de laatste symfonieën van Mahler voor het publiek door (*Das Lied von der Erde*, de *Negende* en de *Tiende symfonie*). Een transcendentaal drieluik, aldus Gamzou. Een afscheid van het leven (*Lied*), de ziel (de *Negende*) en de kosmos (de *Tiende*), en een woordenloze blik in het hiernamaals. En voorzover je zoiets kunt 'bewijzen', deed Gamzou dat met uitgekiende muziekvoorbeelden. Mahlers tere klankweefsels hielden zich verrassend goed in kamermuziekbezetting, zeker de droge akoestiek van het Muziekthetaer in aanmerking genomen. De *forti* vielen wat uit elkaar. Maar de waarlijk bovenaardse schoonheid van de fluitsolo in de finale van de *Tiende* - Mahlers finale finale - zou zelfs nog een steen ontroeren. Het was alles bij elkaar een betoog van verpletterende overtuigingskracht.

Henk Rijkers

NRC Handelsblad

16 mei 2011

Buiten is de zon, binnen Mahlers doodsklappen

Fragmenten

Elfhonderd Nexus-bezoekers hadden de frisse lenteochtend zonder morren ingeruild voor het theaterduister en de doffe doodsklappen in Mahlers *Tiende*.

In het rondetafelgesprek met ontroerend scherpe bijdragen van Arnold Schönbergs dochter Nuria (als twee druppels water - historie tastbaar) en de scherpe germanist Carl Niekerk - kon er zelfs hartelijk gelachen worden. Operaregisseur Katie Mitchell vertelde over haar bezoek Mahlers *Negende* onder Haitink, de avond tevoren. "En ik maar denken aan die mail van Riemen. *Wat is de ethische en politieke lading van deze muziek?!?* Ik vond die niet, het is esthetisch escapisme."

Hoofdspreker was dirigent Iván Fischer, die het zeldzame talent bezit om op een inzichtelijke, deskundige en diverterende manier te spreken over muziek. Hij sloot aan op de helaas

moeilijk verstaanbare schrijver/Germanist Claudio Magris, die Mahlers wortels in ‘Mitteleuropa’ onderzocht. Wat bij Magris abstract bleef, werd bij Fischer vlees en bloed: voor mannen als Mahler – rond 1900, joods of rooms maar in geen zin belijdend – waren Kunst en Cultuur de ware religie. Ze beten zich erin vast zoals de generaties voor hen dat deden in de Talmoed. „De ‘Mitzvah’ (goede daad verricht uit religieuze plicht) van Mahler was het uitdragen van cultuur.” Die van Fischer – voor koud twee uurtjes overgevlogen uit Boedapest – merkbaar óók.

Mischa Spel

Politieke Ruimte.nl

15 mei 2011

Fischer en Zagajewski redden Nexus-conferentie

Fragmenten

Na de pauze Iván Fischer. Met een geweldig verhaal dat hij trefzeker brengt. Alsof hij dirigeert. Hiervoor kom ik. Over Mahlers dualiteit, via zijn marsen en zijn adagio's naar zijn religiositeit. Een boeiende betoog over Mahlers eclecticisme, de moeite van het tegelijk zijn van dirigent en componist. Over Mahlers zienerschap en zijn muzikale ‘aankondiging’ van de gruwelen van de twintigste eeuw. En over de goddelijke liefde in de langzame delen. Kinderlijk-utopische beelden gaan daarin gepaard met diepe ernst. Verbindend in dit alles: Mahlers eerlijkheid. Mahler componeerde een eerlijk portret van zichzelf. En of wij dat waarderen is aan ons. Mahlers muziek gaat over ons.

Tijd voor de muziek zelf! De zeer jonge, maar briljante Yoel Gamzou laat ons ter plekke horen hoe de muziek van Mahler dan precies klinkt. Hij dirigeert voor de gelegenheid het Koninklijk Concertgebouw Orkest. We horen de beginmaten van de eerste delen van Mahler 2, Mahler 9 en ook van het slotdeel van Mahler 9. Verder horen we live de slotmaten van het laatste deel van Mahler 9, evenals van Das Lied von der Erde. Verder nog enkele maten uit het nooit voltooide Mahler 10. Gamzou vertelt hiermee over het ‘drieluik’ (LvdE, 9 en 10) waarin Mahler op verschillende, steeds verdergaande wijzen afscheid neemt. Gamzou vertelt en dirigeert uiterst geconcentreerd. Na elk deel is hij even buiten adem. Of overweldigd door de emotionele kracht van de muziek die hij net heeft gedirigeerd. Net als het publiek.

Dan de laatste paneldiscussie. De vraag die Riemen er nu ingooit, luidt: “Welke betekenis onthult de dood aan ons?” Het wordt een dulle boel. Bij wijze van programmatisch statement vliegen Slavoj Žižek en Lewis Wolpert elkaar vanaf het eerste moment in de haren. De eerste ontwapenend, maar in zijn dosering volledig ‘over the top’, de tweede zuur en humorloos. Antwoord op zijn vraag krijgt Riemen niet.

De Poolse dichter Adam Zagajewski keert het rumoer tot twee keer toe ten goede. Eerst attendeert hij het gezelschap erop dat de helft van de poëzie welbeschouwd uit gebeden bestaat: “When you're alone you don't need to be witty. You do the natural or traditional thing. You say a prayer”. De anderen pikken zijn hint niet op. En wat de dood onthult? De dood onthult volgens Zagajewski niets. Althans niet aan degene die sterft. De dood onthult alleen iets aan zijn naasten. Een leven dat tot op het einde open staat voor verandering, onaf

is, wordt met de dood voltooid. Zo krijgt het betekenis. Voor hen die achterblijven, welteverstaan.